

ПЕНСІЯ: НОВІ МОЖЛИВОСТІ

Посібник для молоді

Додаткову інформацію можна отримати на сайтах:

www.mlsp.gov.ua Сайт Міністерства праці та соціальної політики України

www.pfu.gov.ua Сайт Пенсійного фонду України

www.dfp.gov.ua Сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

<http://ark.ssmc.gov.ua> Сайт Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України

www.pension.kiev.ua Проект АМР США / компанії ПАДКО “Впровадження пенсійної реформи в Україні”

Пишіть нам: alyoshina@padco.kiev.ua, molod@padco.kiev.ua

Ця брошура присвячена новій пенсійній системі в Україні і розрахована на молодого читача.

Чому саме на молодь?

Молодь та пенсія здаються несумісними речами? Даремно!

Як свідчить досвід, до всього потрібно готуватися заздалегідь.

Якщо ти мрієш вступити до вищого навчального закладу, рік-два потрібно ретельно вивчати предмети вступних іспитів.

Як не дивно це звучить, готуватися потрібно і до старості. Зараз перспектива пенсійного віку видається тобі надзвичайно віддаленою. Проте думати про неї потрібно вже сьогодні.

Задумайся, якої старості ти хотів би для себе? Більшість людей неодмінно відповість – забезпеченої!

Нова пенсійна система надає тобі таку можливість. Чим раніше ти нею скористаєшся, тим більш вагомий отримаєш результат.

Які можливості для заощадження грошей на старість може дати нове законодавство у сфері пенсійної реформи?

Які права та обов'язки молодого працівника у новій пенсійній системі?

Які переваги надає нове законодавство молодим людям?

Чому краще змолоду подбати про свою майбутню пенсію?

Як підготуватися до старості?

Відповіді на ці та інші питання ти знайдеш у цій брошурі.

ЗМІСТ

ЩО ТАКЕ ПЕНСІЯ?	1
Структура системи пенсійного забезпечення в Україні	1
Законодавче забезпечення пенсійної системи в Україні	3
Хто підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню в Україні?	3
Добровільна участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	5
Страховальники	6
Права та обов'язки застрахованої особи	7
Права та обов'язки страховальників	9
Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	11
СОЛІДАРНА СИСТЕМА	13
Суб'єкти солідарної системи пенсійного забезпечення в Україні	13
Види пенсійних виплат у солідарній системі	14
Страховий стаж	14
Пенсії за віком	15
Пенсії по інвалідності	16
Пенсія у зв'язку із втратою годувальника	17
Порядок визначення заробітної плати для обчислення пенсії у солідарній системі	18
Організація і порядок здійснення управління в солідарній системі	19
НАКОПИЧУВАЛЬНА СИСТЕМА	21
Суб'єкти накопичувальної системи	21
Види виплат Накопичувального фонду	22
Накопичувальний фонд	24
Рада Накопичувального фонду	25
Радник з інвестиційних питань	26
Компанії з управління активами	26
Зберігач	27
Державне регулювання та нагляд у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	28

Основні завдання Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України щодо нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування	29
Порядок оскарження дій страхуваних та виконавчих органів Пенсійного фонду	30
Відповідальність у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	31
Відповідальність Пенсійного фонду, його органів та посадових осіб за порушення у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування	32
Відповідальність компанії з управління активами	32
Відповідальність радника з інвестиційних питань	32
Відповідальність організації, що здійснює виплату і доставку пенсій	33
Відповідальність страхової організації	33
Відповідальність аудитора	33
Гарантії прав і законних інтересів застрахованих осіб	33
НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	35
Недержавні пенсійні фонди та їх види	36
Учасники недержавних пенсійних фондів	37
Вкладники недержавних пенсійних фондів	37
Засновники недержавних пенсійних фондів	38
Рада недержавного пенсійного фонду	38
Інвестиційна декларація	39
Адміністратор недержавних пенсійних фондів	39
Ведення персоніфікованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів	41
Управління активами недержавних пенсійних фондів	41
Зберігач пенсійного фонду	42
Пенсійні активи	44
Пенсійні внески	49
Прибуток (збиток) від інвестування активів пенсійного фонду	50
Звітність у сфері недержавного пенсійного забезпечення	51
Оприлюднення інформації у сфері недержавного пенсійного забезпечення	53

Пенсійний контракт	53
Пенсійні схеми	55
Пенсійні виплати недержавних пенсійних фондів. Види пенсійних виплат	56
Умови та строки здійснення пенсійних виплат пенсійними фондами	56
Порядок укладення та оплати договору страхування довічної пенсії за рахунок пенсійних коштів учасника фонду	57
Пенсія на визначений строк	58
Пенсійна виплата, що здійснюється одноразово	59
Успадкування пенсійних активів	59
Державний нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення	60
Чим раніше ти подбаєш про майбутню пенсію, тим краще	62
Міжнародне регулювання пенсійного забезпечення	63
<i>Міжнародна Організація Праці</i>	63
<i>Світовий Банк</i>	64
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	65
СЛОВНИК ТЕРМІНІВ	67

ЩО ТАКЕ ПЕНСІЯ?

Пенсія (від латинського "pensio"- платіж)- це сума грошових виплат, які отримує особа після припинення ним трудової діяльності при досягненні пенсійного віку.

Коли говорять, що людина "вийшла на пенсію", це означає, що особа досягла віку, коли вона має право на отримання пенсії та прийняла рішення про її отримання.

Як механізм соціального забезпечення, пенсія є довгостроковим контрактом працівника із відповідною фінансовою установою з метою збереження рівня доходів та підтримання рівня життя, які існували під час трудової діяльності.

Отже, можемо сказати, що *пенсія* - це перерозподілена частина споживання від більш продуктивного періоду життя людини до менш продуктивного. Це означає заощадження коштів для їх використання у більш пізні роки життя.

В економічній літературі під "нарахуванням пенсії"[/] розуміють встановлення розміру грошових пенсійних виплат.

Розмір пенсійних виплат встановлюється спеціалізованими установами, сукупність яких, разом із пенсійним законодавством, об'єктами та суб'єктами, що беруть участь у реалізації механізму перерозподілу ресурсів, є *пенсійною системою*.

Структура системи пенсійного забезпечення в Україні (ст. 2*)

У багатьох країнах світу пенсійні системи вже давно стали багаторівневими і нагадують своєрідний «пенсійний пиріг». На такий «пиріг» перетворюється і пенсійна система в Україні.

*

—
тут і далі - за Законом України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування"

Система пенсійного забезпечення в Україні складається з трьох рівнів.

Перший рівень – солідарна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, яка базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів **Пенсійного фонду**.

Другий рівень – накопичувальна система загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у **Накопичувальному фонді** та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування **довічних пенсій і одноразових виплат**.

Перший та другий рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Третій рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, що базується на засадах добровільної участі громадян, роботодавців та їх об’єднань у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання громадянами пенсійних виплат на умовах та в порядку, передбачених законодавством про недержавне пенсійне забезпечення.

Другий та третій рівні системи пенсійного забезпечення в Україні становлять систему **накопичувального пенсійного забезпечення**.

Таке поєднання забезпечує соціальні гарантії та фінансову стабільність пенсійної системи. Адже солідарна та накопичувальна системи підвладні впливу різних ризиків: перша вразлива щодо демографічних ризиків і досить стійка до інфляційних, друга - навпаки. Реформована солідарна система враховуватиме інтереси малозабезпечених верств населення, а накопичувальна - стимулюватиме до пенсійних

заощаджень усіх громадян, особливо з більш високими доходами.

Законодавче забезпечення пенсійної системи в Україні (ст. 3*)

Законодавство про пенсійне забезпечення складається з:

- > основ законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- > Закону України про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- > Закону України про недержавне пенсійне забезпечення;
- > законів, якими встановлюються умови пенсійного забезпечення, відмінні від загальнообов'язкового державного пенсійного страхування та недержавного пенсійного забезпечення;
- > міжнародних договорів з пенсійного забезпечення;
- > інших законів та нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері пенсійного забезпечення в Україні.

Хто підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню в Україні? (ст. 11*)

Загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню підлягають:

- 1) громадяни України, іноземці, особи без громадянства, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України, у філіях, представництвах, відділеннях, в об'єднаннях громадян, у фізичних осіб-суб'єктів підприємницької діяльності;

2) члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських колективів та фермерських господарств;

3) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності;

4) особи, які забезпечують себе роботою самостійно, займаються адвокатською, нотаріальною, творчою та іншою діяльністю, пов'язаною з отриманням доходу безпосередньо від цієї діяльності;

5) громадяни, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах, консульських установах України, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах підприємств та організацій, створених відповідно до законодавства України;

6) громадяни України та особи без громадянства, які працюють в іноземних дипломатичних представництвах та консульських установах іноземних держав, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах іноземних підприємств та організацій, розташованих на території України;

7) особи, обрані на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які отримують заробітну плату за роботу на виборній посаді;

8) особи, які проходять строкову військову службу у Збройних Силах України, Службі безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також в органах Міністерства внутрішніх справ України;

9) працівники воєнізованих формувань, особи начальницького і рядового складу фельд'єгерської

служби спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади з питань зв'язку та інформатизації, гірничорятувальних частин, а також особовий склад аварійно-рятувальної служби;

10) особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу;

11) особи, які отримують щомісячні страхові виплати відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», крім осіб, які отримують виплату у зв'язку зі смертю годувальника, та непрацюючих осіб, які отримують пенсію по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання;

12) особи, які проходять професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації з відривом від виробництва;

13) особи, які отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку;

14) один з непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікун, піклувальник, які фактично здійснюють догляд за інвалідом 1 групи або перестарілим;

15) особи, які отримують допомогу по тимчасовій непрацездатності;

16) безробітні в період отримання допомоги по безробіттю.

Добровільна участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (ст. 12*)

Особи, які навчаються у вищих навчальних закладах, професійно-технічних училищах, в аспірантурі, ординатурі

та інші, які не включені до переліку статті 11 Закону України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування”, мають право на добровільну участь у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Такі особи можуть брати добровільну участь у солідарній системі або в накопичувальній системі пенсійного страхування, або одночасно в обох системах.

Особи беруть добровільну участь у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування протягом терміну, визначеного в договорі про добровільну участь, але не менше одного року.

Для добровільної участі у системі загальнообов’язкового державного пенсійного страхування необхідно подати заяву до територіального органу Пенсійного фонду та документи за затвердженим переліком.

Договором про добровільну участь може бути передбачена одноразова сплата застрахованою особою страхових внесків за попередні періоди. При цьому сума сплачених страхових внесків за кожний місяць не може бути меншою мінімального *страхового внеску*.

Страховальники (ст. 14*)

Страховальники – роботодавці та інші особи, які сплачують внески на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування.

Страховальниками можуть бути:

- 1) роботодавці – підприємства, установи та організації, створені відповідно до законодавства України, незалежно від форм власності, виду діяльності та господарювання, об’єднання громадян, профспілки, політичні партії, фізичні особи – суб’єкти підприємницької діяльності;
- колективні та орендні підприємства,

сільськогосподарські кооперативи та фермерські господарства;
- дипломатичні представництва, консульські установи України, філії, представництва, інші відокремлені підрозділи підприємств та організацій, створених відповідно до законодавства України;
- іноземні дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав, філії, представництва, інші відокремлені підрозділи іноземних підприємств та організацій, розташованих на території України;

2) підприємства, установи, організації, військові частини та органи, які виплачують заробітну плату, грошове забезпечення, допомогу;

3) Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття;

4) Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання України;

5) застраховані особи.

Права та обов'язки застрахованої особи(ст. 16*)

Застрахована особа – фізична особа, яка підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і сплачує (сплачувала) або за яку сплачуються страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Застрахована особа **має право:**

1) отримати свідоцтво про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

2) отримувати від страхувальника підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі у письмовій формі;

- 3) вимагати від страхувальника підтвердження про сплату страхових внесків, у тому числі у судовому порядку;
- 4) отримувати в органах Пенсійного фонду відомості, внесені до персональної облікової картки;
- 5) звертатися із заявою до територіального органу Пенсійного фонду про уточнення відомостей, внесених до персональної облікової картки;
- 6) обирати або змінювати страхову організацію, яка здійснює виплату довічних пенсій;
- 7) обирати порядок виплати пенсії;
- 8) оскаржувати у встановленому законодавством порядку дії страхувальника, виконавчих органів Пенсійного фонду, їх посадових осіб та інших суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- 9) на отримання пенсійних виплат;
- 10) достроково розривати договір про добровільну участь.

Застрахована особа зобов'язана:

- 1) пред'являти свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на вимогу страхувальника, посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду;
- 2) надавати на вимогу страхувальника, територіального органу Пенсійного фонду документи, що засвідчують відомості, які мають бути занесені або містяться в її персональній обліковій картці в системі персоніфікованого обліку;
- 3) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду про зміну даних, що вносяться до її персональної

облікової картки в системі персоніфікованого обліку, виїзд за межі держави та про обставини, що спричиняють зміну статусу застрахованої особи;

4) укладати договір страхування довічної пенсії з обраною страховою компанією та не розривати цей договір протягом життя.

Права та обов'язки страхувальників (ст. 17*)

Страхувальник має право:

1) безоплатно отримувати від територіальних органів Пенсійного фонду інформацію, необхідну для виконання обов'язків;

2) отримувати від територіальних органів Пенсійного фонду підтвердження про одержання сплачених страхових внесків;

3) оскаржувати рішення органів Пенсійного фонду та дії посадових осіб виконавчих органів Пенсійного фонду;

4) захищати свої права та законні інтереси, а також права та законні інтереси застрахованих осіб, у тому числі у суді.

Страхувальник зобов'язаний:

1) зареєструватися в територіальних органах Пенсійного фонду;

2) вести облік виплат застрахованої особи та зберігати ці дані;

3) допускати посадових осіб Пенсійного фонду до перевірок правильності обчислення та сплати страхових внесків, надавати їм передбачені документи та пояснення з питань, що виникають під час перевірок;

4) подавати звітність територіальним органам Пенсійного фонду;

- 5) надавати безоплатно застрахованій особі суми сплачених страхових внесків та відомості, які стосуються застрахованої особи та подаються до територіальних органів Пенсійного фонду;
- 6) нараховувати, обчислювати і сплачувати в установлені строки та в повному обсязі страхові внески;
- 7) пред'являти на вимогу виконавчих органів Пенсійного фонду та застрахованих осіб, за яких страхувальник сплачує страхові внески, повідомлення про реєстрацію платника страхових внесків;
- 8) вимагати у разі прийому на роботу або укладення договору із фізичною особою пред'явлення нею свідоцтва про загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- 9) повідомляти територіальний орган Пенсійного фонду про прийом на роботу або укладення відповідного договору з фізичною особою, яка не зареєстрована в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування або не пред'явила на вимогу страхувальника свідоцтво про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, і подати відомості та документи для реєстрації зазначеної особи;
- 10) отримати в територіальному органі Пенсійного фонду від імені фізичної особи, яку він зобов'язаний зареєструвати у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування та видати його застрахованій особі;
- 11) повідомляти територіальні органи Пенсійного фонду про зміну відомостей, що вносяться до системи персоніфікованого обліку.

Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (ст. 21*)

Органи Пенсійного фонду ведуть облік усіх застрахованих осіб та *персоніфікований облік* надходження страхових внесків, створюють та забезпечують функціонування єдиного автоматизованого банку відомостей про застрахованих осіб, здійснюють облік коштів Накопичувального фонду на накопичувальних пенсійних рахунках.

Для формування інформаційної бази системи персоніфікованого обліку використовуються відомості, що надходять від:

- > інформаційного фонду Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів;
- > органів державної податкової служби;
- > роботодавців;
- > фізичних осіб;
- > органів реєстрації актів громадянського стану;
- > компанії з управління активами;
- > зберігача;
- > інших підприємств, установ, організацій та військових формувань.

Інформація з бази даних системи персоніфікованого обліку, що ведеться в електронній формі, може надаватися за запитом страхувальників або застрахованих осіб у вигляді документа, що відповідає вимогам законодавства.

На кожному застраховану особу відкривається персональна облікова картка, в якій використовується постійний ідентифікаційний номер Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

Відомості, що містяться в системі персоніфікованого обліку, використовуються виконавчими органами Пенсійного фонду для:

- > підтвердження участі застрахованої особи в системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування;
- > обчислення страхових внесків;
- > визначення права застрахованої особи або членів її сім'ї на отримання пенсійних виплат;
- > визначення розміру, перерахунку та індексації пенсійних виплат;
- > надання застрахованій особі на її вимогу;
- > надання страховим організаціям, які здійснюють страхування довічних пенсій;
- > надання аудитору, який здійснює аудит Накопичувального фонду.

СОЛІДАРНА СИСТЕМА

Перший рівень забезпечує базовий дохід людини після виходу на пенсію та являтиме собою *солідарну систему* пенсійних виплат, внески до якої сплачуватимуться усіма працюючими громадянами країни та їх роботодавцями. За рахунок цих коштів і виплачуватимуться страхові пенсії та встановлюватиметься мінімальний рівень пенсійних виплат пенсіонерам. Особам, які матимуть малий *страховий стаж* та/або розмір заробітку, з якого сплачувались пенсійні страхові внески, а отже низькі розміри пенсій, передбачається надання цільової соціальної допомоги, що дозволить забезпечити їх доходи на рівні мінімальних соціальних стандартів в Україні.

У реформованій солідарній системі розмір пенсії залежатиме від розміру заробітної платні, з якої сплачувались пенсійні внески та страхового стажу, протягом якого вони сплачувались. Це здійснюватиметься шляхом впровадження системи *персоніфікованого обліку* відомостей про заробіток та сплату пенсійних внесків, на основі даних якої будуть призначатись і сплачуватись пенсії.

Суб'єкти солідарної системи пенсійного забезпечення в Україні (ст. 3*)

Суб'єктами солідарної системи є:

Застраховані особи – фізичні особи, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і сплачують (сплачували) та/або за яких сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

Страховальники – роботодавці або інші особи, які сплачують страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;

Пенсійний фонд – орган, який здійснює керівництво та управління солідарною системою, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготовляє документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій;

Уповноважений банк – банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та провадить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду;

Підприємства, установи, організації, що здійснюють виплату і доставку пенсій.

Види пенсійних виплат у солідарній системі (ст. 9*)

1) **пенсія за віком** – при досягненні пенсійного віку для чоловіків – 60 років та для жінок – 55 років та за наявності страхового стажу не менше 5 років;

2) **пенсія по інвалідності** внаслідок загального захворювання – за наявності необхідного страхового стажу в залежності від віку визнання застрахованої особи інвалідом. Розміри пенсій за віком обчислюватимуться у відсотках до розмірів пенсій за віком та з зарахуванням до страхового стажу періоду від дня визнання застрахованої особи інвалідом до дня досягнення нею загальновстановленого пенсійного віку;

3) **пенсія по втраті годувальника** – за наявності необхідного страхового стажу на момент смерті застрахованої особи, тривалість якого визначатиметься в залежності від віку, у якому застрахована особа померла.

Страховий стаж (ст. 24-25*)

Страховий стаж – період, протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачені страхові внески у сумі, не меншій, ніж мінімальний страховий внесок.

Страховий стаж обчислюється в місяцях. Неповний місяць роботи зараховується до страхового стажу як повний, якщо сума сплачених внесків за цей місяць є не меншою, ніж мінімальний страховий внесок.

Коефіцієнт страхового стажу, який використовується для обчислення розміру пенсії, визначається із заокругленням до п'яти знаків після коми за формулою:

$$Kc = \frac{Cm \times Bc}{100\% \times 12}, \text{ де}$$

Kc – коефіцієнт страхового стажу;

Cm – сума місяців страхового стажу;

Bc – величина оцінки одного року страхового стажу (у відсотках). За період участі тільки в солідарній системі величина оцінки одного року страхового стажу дорівнює 1%, а за період участі в солідарній і накопичувальній системах – 0,8%.

Пенсії за віком (ст. 26-29*)

На призначення пенсії за віком мають право особи, що досягли 60 років – для чоловіків та 55 років – для жінок та мають не менше п'яти років страхового стажу.

Розмір пенсії за віком визначається за формулою:

$$П = Зп \times Kc, \text{ де}$$

$П$ - розмір пенсії, у гривнях;

$Зп$ – заробітна плата застрахованої особи, з якої обчислюється пенсія, у гривнях;

Kc – коефіцієнт страхового стажу застрахованої особи.

Мінімальний розмір пенсії за віком за наявності у чоловіків – 25, а у жінок – 20 років страхового стажу встановлюється у розмірі 20 відсотків середньої заробітної плати працівників, зайнятих у галузях економіки України, за

попередній рік, яка визначається спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади у галузі статистики.

За наявності страхового стажу меншої тривалості, пенсія встановлюється пропорційно до наявного страхового стажу, виходячи з мінімального розміру пенсії за віком.

Особі, яка набула право на пенсію за віком, але після досягнення пенсійного віку виявила бажання працювати і одержувати пенсію з більш пізнього строку, пенсія призначається за кожний повний рік страхового стажу після досягнення пенсійного віку у такому порядку:

Кількість років відкладеного виходу на пенсію за віком	Підвищення розміру пенсії на
1	3,00%
2	6,71%
3	11,83%
4	18,54%
5	27,07%
6	36,46%
7	46,85%
8	58,43%
9	71,19%
10	85,32%

Пенсії по інвалідності (ст. 30-35*)

Пенсія по інвалідності призначається в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання (в тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства).

Пенсія по інвалідності призначається незалежно від того, коли настала інвалідність: у період роботи, до влаштування на роботу чи після припинення роботи.

Залежно від ступеня втрати працездатності визначено три групи інвалідності.

Причина, група, час настання інвалідності, строк, на який встановлюється інвалідність, визначаються органом медико-соціальної експертизи.

Особи, визнані інвалідами, мають право на пенсію по інвалідності за наявності такого страхового стажу на час настання інвалідності:

- > до досягнення особою 23 років включно - 2 роки;
- > від 24 років до досягнення особою 26 років включно - 3 роки;
- > від 27 років до досягнення 31 року включно - 4 роки;
- > для осіб 32 років і старше - 5 років.

Пенсія по інвалідності залежно від групи інвалідності призначається в таких розмірах:

інвалідам I групи - 100 відсотків пенсії за віком;

інвалідам II групи - 90 відсотків;

інвалідам III групи - 50 відсотків пенсії за віком.

Пенсія по інвалідності призначається на весь строк встановлення інвалідності. Інвалідам - чоловікам старше 60 років і жінкам старше 55 років пенсії по інвалідності призначаються довічно.

Пенсія у зв'язку із втратою годувальника (ст. 36-39*)

Пенсія у зв'язку із втратою годувальника призначається непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні, за наявності у годувальника на день смерті страхового стажу, який був би необхідний йому для призначення пенсії по інвалідності.

Батьки і чоловік (дружина) померлого, які не були на його утриманні, мають право на пенсію у зв'язку з втратою годувальника, якщо втратили джерело засобів до існування.

Непрацездатними членами сім'ї вважаються:

- 1) чоловік (дружина), батько, мати, якщо вони є інвалідами або досягли пенсійного віку;
- 2) діти померлого годувальника, які не досягли 18 років або старше цього віку, якщо вони стали інвалідами до досягнення 18 років;
- 3) чоловік (дружина), а в разі їх відсутності - один з батьків або брат чи сестра, дідусь чи бабуся померлого годувальника незалежно від віку і працездатності, якщо він (вона) не працюють і зайняті доглядом за дитиною (дітьми) померлого годувальника до досягнення нею (ними) 8 років.

Пенсія у зв'язку з втратою годувальника призначається в розмірі: на одного непрацездатного члена сім'ї - 50% пенсії за віком померлого годувальника; на двох та більше непрацездатних членів сім'ї - 100% пенсії за віком померлого годувальника, що розподіляється між ними рівними частками.

Порядок визначення заробітної плати для обчислення пенсії у солідарній системі (ст. 40*)

Для обчислення пенсії враховується заробітна плата за будь-які 60 календарних місяців страхового стажу підряд до 1 липня 2000 року, незалежно від перерв, та за весь період страхового стажу починаючи з 1 липня 2000 року.

Заробітна плата для обчислення пенсії визначається за формулою:

$$Z_n = 3 \times (\& : *), \text{ де}$$

Z_n - заробітна плата застрахованої особи для обчислення пенсії, у гривнях;

Зс – середня заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки України, за календарний рік, що передує року звернення за призначенням пенсії;

Ск – сума коефіцієнтів заробітної плати за кожний місяць;

К – кількість місяців страхового стажу, за які розраховано коефіцієнти заробітної плати застрахованої особи.

Коефіцієнт заробітної плати визначається за формулою:

$$Kз = Зв : Зс, \text{ де}$$

Кз – коефіцієнт заробітної плати застрахованої особи;

Зв – зума заробітної плати застрахованої особи, з якої сплачено внески та яка враховується для обчислення пенсії за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати;

Зс – середня заробітна плата працівників, зайнятих у галузях економіки України за місяць, за який розраховується коефіцієнт заробітної плати.

Організація і порядок здійснення управління в солідарній системі (ст. 58-63*)

Пенсійний фонд є органом, який здійснює керівництво та управління солідарною системою, провадить збір, аккумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготовляє документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги на поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду.

Пенсійний фонд є самоврядною неприбутковою організацією і здійснює свою діяльність на підставі статуту, який затверджується його правлінням.

Управління Пенсійним фондом здійснюється на основі паритетності представниками держави, застрахованих осіб і роботодавців.

Вищим органом управління Пенсійного фонду є правління. Правління Пенсійного фонду формується на основі паритетності представників держави, застрахованих осіб та роботодавців.

До складу правління Пенсійного фонду входять по п'ять представників від держави, застрахованих осіб і роботодавців.

Представники від держави призначаються і відкликаються Кабінетом Міністрів України, а представники від застрахованих осіб і роботодавців обираються і відкликаються сторонами самостійно.

Виконавчими органами правління Пенсійного фонду є виконавча дирекція Пенсійного фонду та підвідомчі їй територіальні органи.

Виконавча дирекція Пенсійного фонду є постійно діючим виконавчим органом, організовує та забезпечує виконання рішень правління, діє від імені Пенсійного фонду в межах та в порядку, що визначаються його статутом і підзвітна правлінню Пенсійного фонду.

Територіальними органами виконавчої дирекції Пенсійного фонду є головні управління Пенсійного фонду в Автономній Республіці Крим, областях, містах, містах Києві та Севастополі, управління Пенсійного фонду в районах, містах, районах у містах.

НАКОПИЧУВАЛЬНА СИСТЕМА

Створення другого рівня пенсійної системи означатиме запровадження в нашій країні системи загальнообов'язкового накопичувального пенсійного страхування.

Суть такої системи полягатиме у тому, що частина обов'язкових внесків до пенсійної системи накопичуватиметься у єдиному Накопичувальному фонді і обліковуватиметься на **індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках** громадян, які сплачуватимуть такі внески. Ці кошти інвестуватимуться в економіку країни з метою отримання інвестиційного доходу і захисту їх від інфляційних процесів.

Кошти, що обліковуватимуться на індивідуальних накопичувальних пенсійних рахунках громадян, будуть власністю цих громадян, і вони зможуть скористатись ними при досягненні пенсійного віку. На індивідуальному накопичувальному пенсійному рахунку кожної фізичної особи ведуть облік внесків, інвестиційного доходу та відповідних витрат, пов'язаних з наданням повного обсягу послуг з пенсійного забезпечення. Пенсію обчислюють виходячи із суми, облікованої на індивідуальному накопичувальному пенсійному рахунку, з урахуванням інвестиційного доходу, у день виходу на пенсію.

Виплати з Накопичувального фонду будуть здійснюватись додатково до виплат із солідарної системи.

Суб'єкти накопичувальної системи (ст. 3*)

Суб'єкти накопичувальної системи є:

- > особи, від імені та на користь яких здійснюється накопичення та інвестування коштів;

- > підприємства, установи, організації та фізичні особи, що здійснюють перерахування внесків до системи накопичувального пенсійного забезпечення;
- > Накопичувальний фонд;
- > недержавні пенсійні фонди;
- > юридичні особи, які здійснюють адміністративне управління Накопичувальним фондом і недержавними пенсійними фондами та управління їх пенсійними активами;
- > зберігач;
- > страхові організації.

Види виплат Накопичувального фонду (ст. 56-57*)

За рахунок коштів Накопичувального фонду, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках, здійснюються такі пенсійні виплати:

1) **довічна пенсія з установленим періодом** - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, але не менше ніж протягом 10 років з дня її призначення. У разі смерті пенсіонера право на отримання призначеної довічної пенсії протягом установленого періоду мають спадкоємці;

2) **довічна обумовлена пенсія** - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера. У разі якщо загальна сума довічної обумовленої пенсії, виплачена на момент смерті пенсіонеру, є меншою, ніж сума вартості договору страхування довічної пенсії на час його укладення, різниця коштів між зазначеними сумами виплачується спадкоємцям;

3) **довічна пенсія подружжя** - щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, а після його смерті - його чоловіку (дружині), який (яка) досягли пенсійного віку, протягом його життя;

4) *одноразова виплата* – пенсійна виплата, що здійснюється в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку та у разі:

- якщо сума належних застрахованій особі на момент набуття права на пенсію пенсійних активів не досягає мінімальної суми коштів, необхідної для оплати договору страхування довічної пенсії. На вимогу застрахованої особи одноразова виплата здійснюється в разі виїзду цієї особи за кордон на постійне місце проживання;
- якщо застрахована особа визнана інвалідом I або II групи і набуває права на пенсію по інвалідності, належні їй пенсійні активи використовуються за її вибором у такому порядку:

а) на отримання одноразової виплати незалежно від достатності суми коштів для оплати договору страхування довічної пенсії;

б) на оплату договору страхування довічної пенсії після досягнення нею пенсійного віку, в разі достатності суми коштів для оплати договору страхування довічної пенсії.

Пенсійні активи, належні застрахованій особі, визнаній інвалідом III групи, залишаються в Накопичувальному фонді, а після досягнення нею пенсійного віку, використовуються на оплату договору страхування довічної пенсії. А в разі недостатності суми коштів для оплати такого договору – на отримання одноразової виплати.

У разі смерті застрахованої особи до досягнення нею пенсійного віку, належні їй пенсійні активи успадковуються.

Накопичувальний фонд (ст. 78*)

Накопичувальний фонд створюється Пенсійним фондом як цільовий позабюджетний фонд.

Адміністративне управління Накопичувальним фондом здійснює виконавча дирекція Пенсійного фонду.

Управління **пенсійними активами** Накопичувального фонду здійснюється **компаніями з управління активами**.

Рахунки Накопичувального фонду відкриваються виконавчою дирекцією Пенсійного фонду в **зберігачі**.

Джерелами формування коштів Накопичувального фонду є:

- 1) страхові внески застрахованих осіб, що спрямовуються до Накопичувального фонду;
- 2) інвестиційний дохід, що утворюється внаслідок розміщення та інвестування коштів Накопичувального фонду.

Кошти Накопичувального фонду використовуються на:

- 1) інвестування з метою отримання доходу на користь застрахованих осіб;
- 2) оплату договорів страхування довічних пенсій або здійснення одноразових виплат;
- 3) оплату послуг компаній з управління активами;
- 4) оплату послуг виконавчої дирекції Пенсійного фонду, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом;
- 5) оплату послуг радника з інвестиційних питань;
- 6) оплату послуг зберігача;
- 7) оплату послуг із проведення планової аудиторської перевірки.

Кошти Накопичувального фонду є власністю застрахованих осіб, які сплачували страхові внески до цього фонду, та належать кожній застрахованій особі в частині, облікованій на її накопичувальному пенсійному рахунку.

Пенсійні активи складаються з активів у грошових коштах, активів у цінних паперах та інших активів, не заборонених законодавством.

Пенсійні активи у грошових коштах складаються із страхових внесків, що перераховуються до Накопичувального фонду; коштів, розміщених на банківських депозитних рахунках, та відсотків за ними; інвестиційного доходу, що отримується від інвестування пенсійних активів у цінні папери.

Розподіл та облік інвестиційного доходу на накопичувальних пенсійних рахунках застрахованих осіб здійснюються виконавчою дирекцією Пенсійного фонду щоденно за результатами інвестування пенсійних активів.

Рада Накопичувального фонду (ст. 81*)

Рада Накопичувального фонду – вищий колегіальний орган управління накопичувальною системою загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

До складу Ради входять 14 осіб, 7 з яких призначаються Президентом України, ще 7 – Верховною Радою України.

Президент України призначає по одному представнику від центральних органів виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики, фінансів, економіки та з питань європейської інтеграції, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Ради національної безпеки і оборони України та Пенсійного фонду.

Верховна Рада України призначає сім членів Ради Накопичувального фонду, в тому числі по одному

представнику від застрахованих осіб, роботодавців та Національного банку України.

Радник з інвестиційних питань (ст. 84*)

Радником з інвестиційних питань може бути юридична або фізична особа, яка має відповідну професійну підготовку та досвід роботи.

Радник з інвестиційних питань може залучатися з метою:

- 1) збирання та аналізу поточної інформації і даних щодо інвестиційних та економічних умов на національному і зарубіжному ринках, які пов'язані або можуть вплинути на ефективність інвестування коштів Накопичувального фонду, з метою поліпшення інвестиційної дохідності Накопичувального фонду;
- 2) надання Пенсійному фонду консультацій та порад під час розроблення проектів основних напрямів інвестиційної політики та нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду;
- 3) надання Пенсійному фонду консультацій та порад під час розроблення умов проведення тендера для визначення компаній з управління активами;
- 4) щомісячного аналізу роботи компаній з управління активами та зберігача, подання письмових звітів про це;
- 5) подання Раді Накопичувального фонду обґрунтованих пропозицій щодо підготовки та внесення змін до основних напрямів інвестиційної політики і нормативів інвестування коштів Накопичувального фонду.

Компанії з управління активами (ст. 84*)

Управління пенсійними активами здійснюється *компаніями з управління активами*, визначеними Радою Накопичувального фонду за результатами тендера.

До повноважень компанії з управління активами належить:

- 1) управління та інвестування пенсійних активів згідно з основними напрямками інвестиційної політики та нормативами інвестування коштів Накопичувального фонду;
- 2) звітування перед Радою Накопичувального фонду, правлінням Пенсійного фонду, Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України про склад, структуру та ліквідність пенсійних активів і здійснені операції щодо розміщення і управління ними;
- 3) виконання від імені та на користь Накопичувального фонду юридичних дій, пов'язаних з реалізацією прав власності на цінні папери, якими управляє ця компанія.

Зберігач (ст. 99*)

Зберігач – банк, який здійснює свою діяльність щодо зберігання та обслуговування коштів Накопичувального фонду та відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність.

Пенсійний фонд за результатами тендера укладає із зберігачем договір строком на п'ять років. Кошти Накопичувального фонду обслуговуються лише одним зберігачем.

Зберігач виконує такі функції:

- 1) відкриває рахунок Накопичувального фонду, здійснює розрахунково-касові операції у грошових коштах та операції по рахунку у цінних паперах Накопичувального фонду і забезпечує зберігання грошових надходжень до Накопичувального фонду та цінних паперів, що становлять його пенсійні активи, а

також інших документів, пов'язаних з формуванням та використанням пенсійних активів;

2) відкриває та здійснює розрахунково-касові операції по рахунку Пенсійного фонду, на якому акумулюється резерв коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду у майбутніх періодах, забезпечує їх зберігання;

3) здійснює операції по активах у цінних паперах, сформованих за рахунок резерву коштів для покриття дефіциту Пенсійного фонду в майбутніх періодах;

4) здійснює розміщення резерву коштів для покриття дефіциту бюджету Пенсійного фонду в майбутніх періодах на депозитних рахунках з виплатою відсотків у розмірах, передбачених відповідним договором;

5) виконує доручення виконавчої дирекції Пенсійного фонду щодо перерахування коштів у сумі, облікованій на накопичувальному пенсійному рахунку застрахованої особи, до недержавного пенсійного фонду, страхової організації для оплати договору страхування довічної пенсії або одноразової виплати застрахованій особі чи спадкоємцям;

6) виконує доручення виконавчої дирекції Пенсійного фонду щодо перерахування коштів Накопичувального фонду для оплати витрат, пов'язаних з адміністративним управлінням Накопичувальним фондом, виплати винагороди раднику з інвестиційних питань, компаніям з управління активами, зберігачу, аудитору Накопичувального фонду.

**Державне регулювання та нагляд у сфері
загальнообов'язкового державного пенсійного
страхування (ст. 103*)**

Державне регулювання та нагляд здійснюють:

- > за дотриманням норм законодавства щодо взаємодії Пенсійного фонду з фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування - **центрального органи виконавчої влади у сфері праці та соціальної політики і його територіальні органи;**
- > щодо цільового використання коштів Пенсійного фонду - **центрального орган виконавчої влади у сфері фінансів і його територіальні органи та Рахункова палата;**
- > щодо дотримання законодавства суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування - **Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України;**
- > за діяльністю компаній з управління активами в частині управління пенсійними активами, радника з інвестиційних питань - **Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку;**
- > за діяльністю зберігача та уповноваженого банку - **Національний банк України і Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку.**

Основні завдання Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України щодо нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування(ст. 104*)

З метою державного регулювання та нагляду в накопичувальній системі пенсійного страхування **Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України:**

- > забезпечує розроблення та координацію єдиної державної політики щодо функціонування накопичувальної системи пенсійного страхування;
- > здійснює систематичний контроль за дотриманням законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування, за достовірністю інформації, що надається та оприлюднюється суб'єктами цієї системи;

- > забезпечує захист прав застрахованих осіб, які сплачують страхові внески до Накопичувального фонду, шляхом застосування в межах своїх повноважень заходів впливу, з метою запобігання і припинення порушень законодавства накопичувальній системі пенсійного страхування;
- > узагальнює практику застосування законодавства в накопичувальній системі пенсійного страхування, розробляє та вносить пропозиції щодо його вдосконалення;
- > розробляє і затверджує нормативно-правові акти, обов'язкові до виконання, з питань, що належать до їх компетенції, та контролює їх виконання;
- > встановлює порядок розкриття інформації та складання звітності учасниками ринків фінансових послуг - суб'єктами накопичувальної системи пенсійного страхування;
- > щомісяця надає Пенсійному фонду інформацію щодо показників діяльності страхових організацій, у тому числі даних, що використовуються при розрахунку довічних пенсій;
- > визначає форму та обсяг інформації про діяльність суб'єктів накопичувальної системи пенсійного страхування, що підлягає офіційному оприлюдненню, та визначає періодичність такого оприлюднення.

Порядок оскарження дій страхувальників та виконавчих органів Пенсійного фонду (ст. 105*)

Застраховані особи та члени їх сімей мають право на оскарження дій (бездіяльності) страхувальників, виконавчих органів Пенсійного фонду та їх посадових осіб відповідно до законодавства про звернення громадян, а також у судовому порядку.

Страхувальники мають право на оскарження дій (бездіяльності) виконавчих органів Пенсійного фонду та їх посадових осіб у порядку підлеглих до вищого органу або посадової особи, а також у судовому порядку.

Оскарження дій страхувальників чи виконавчих органів Пенсійного фонду здійснюється в разі, якщо страхувальником або посадовими особами виконавчих органів Пенсійного фонду порушено права і законні інтереси застрахованих осіб, створено перешкоди для здійснення прав і законних інтересів таких осіб внаслідок дій чи бездіяльності страхувальника, посадових осіб чи виконавчих органів Пенсійного фонду чи прийнято виконавчими органами Пенсійного фонду рішення або покладено на застраховану особу чи пенсіонера обов'язки, які не передбачено законодавством.

Відповідальність у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (ст. 106*)

У разі виявлення своєчасно не сплачених сум страхових внесків страхувальники зобов'язані самостійно обчислити та сплатити їх з нарахуванням пені.

Суми страхових внесків своєчасно не нараховані та/або не сплачені страхувальниками у визначені строки, вважаються простроченою заборгованістю із сплати страхових внесків (недоїмка) і стягуються з нарахуванням пені та застосуванням фінансових санкцій.

Територіальні органи Пенсійного фонду за формою і у строки, визначені правлінням Пенсійного фонду, надсилають страхувальникам, які мають недоїмку, вимогу про її сплату.

Вимога про сплату недоїмки є виконавчим документом.

На недоїмку нараховується пеня з розрахунку 0,1 відсотка суми недоплати за кожен день прострочення платежу.

Відповідальність Пенсійного фонду, його органів та посадових осіб за порушення у сфері загальнообов'язкового державного пенсійного страхування (ст. 104*)

Пенсійний фонд, його органи та посадові особи за шкоду, заподіяну особам внаслідок несвоєчасного або неповного надання соціальних послуг, призначення (перерахунку) або виплати пенсій, а також за невиконання або неналежне виконання ними обов'язків з адміністративного управління Накопичувальним фондом несуть відповідальність згідно із законодавством.

Суми коштів, безпідставно стягнені органами Пенсійного фонду з юридичних і фізичних осіб, підлягають поверненню у триденний строк із дня прийняття рішення виконавчим органом Пенсійного фонду або судом про безпідставність їх стягнення, з одночасною сплатою нарахованої на ці суми пені.

Відповідальність компанії з управління активами (ст. 108*)

Компанія з управління активами несе відповідальність всіма коштами і майном, що належать йому на праві власності, перед Пенсійним фондом за збитки, завдані Пенсійному фонду, Накопичувальному фонду та/або застрахованим особам внаслідок невиконання або неналежного виконання законодавства, умов договору і забезпечує їх відшкодування в установленому законом порядку. Такі збитки не можуть відшкодовуватися за рахунок коштів Пенсійного фонду та Накопичувального фонду.

Компанія з управління активами не несе відповідальності за зобов'язаннями Пенсійного фонду та зберігача.

Відповідальність радника з інвестиційних питань (ст. 109*)

Радник з інвестиційних питань несе відповідальність усіма коштами і майном, що належать йому на праві власності, за невиконання або неналежне виконання

покладених на нього обов'язків відповідно до законодавства та укладеного з ним договору.

Спори, що виникають у результаті дій радника з інвестиційних питань, розглядаються господарськими судами.

Відповідальність організації, що здійснює виплату і доставку пенсій (ст. 110*)

Організація, що здійснює виплату і доставку пенсій, несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання покладених на неї функцій відповідно до законодавства та укладеного з нею договору.

Відповідальність страхової організації (ст. 111*)

Страхова організація несе відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору страхування довічної пенсії відповідно до законодавства.

Відповідальність аудитора (ст. 112*)

Аудитор несе відповідальність перед Пенсійним фондом усіма коштами і майном, що належать йому на праві власності, за збитки, завдані Пенсійному фонду, Накопичувальному фонду та/або застрахованим особам внаслідок невиконання або неналежного виконання законодавства, умов договору і забезпечує їх відшкодування в установленому законодавством порядку.

Гарантії прав і законних інтересів застрахованих осіб (ст. 113*)

Держава створює умови для функціонування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і гарантує дотримання законодавства з метою захисту майнових та інших прав і законних інтересів осіб стосовно здійснення пенсійних виплат та їх пенсійних активів, що обліковуються на їх накопичувальних рахунках.

Держава створює умови для функціонування страхових організацій і гарантує дотримання ними законодавства з метою захисту майнових та інших прав і законних інтересів осіб, які отримують довічні пенсії відповідно до закону.

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Перший і другий рівні є обов'язковими складовими частинами пенсійного забезпечення. Однак у міру зростання заробітної платні у громадян може з'явитися більше вільних грошей і виникнути бажання робити додаткові заощадження на старість. Здійснити це можливо шляхом участі у системі добровільного недержавного пенсійного забезпечення.

Система недержавного пенсійного забезпечення - це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

Законодавство про недержавне пенсійне забезпечення складається з:

- > Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;
- > законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування;
- > Законів України «Про страхування», «Про банки і банківську діяльність», «Про інститути спільного інвестування», «Про цінні папери і фондову біржу», «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансові послуг».

Недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;

страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду;

банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб.

Недержавні пенсійні фонди та їх види (ст. 6^{**})

Недержавні пенсійні фонди створюються на підставі рішення засновників та не мають на меті одержання прибутку для його подальшого розподілу між засновниками.

Недержавне пенсійне забезпечення є для пенсійних фондів виключним видом діяльності.

Активи пенсійного фонду формуються за рахунок внесків до пенсійного фонду та прибутку (збитку) від інвестування пенсійних внесків.

За видами пенсійні фонди поділяються на відкриті, корпоративні та професійні.

Відкритий пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця і характеру їх роботи.

Корпоративний пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців та до якого можуть приєднуватися роботодавці-платники. Учасниками цього фонду можуть бути виключно фізичні особи, які перебувають (перебували) у трудових відносинах з роботодавцями-засновниками та роботодавцями-платниками цього фонду.

^{**} тут і далі - за Законом України "Про недержавне пенсійне забезпечення"

Професійний пенсійний фонд - недержавний пенсійний фонд, засновником якого можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки, або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності. Учасниками такого фонду можуть бути виключно фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності.

Учасники недержавних пенсійних фондів (ст. 7)**

Фізична особа, на користь якої сплачуються пенсійні внески до недержавного пенсійного фонду і яка має або набуде право на отримання пенсійних виплат з такого фонду, є **учасником фонду**.

Участь фізичних осіб у будь-якому недержавному пенсійному фонді є добровільною. Фізична особа може бути учасником кількох пенсійних фондів за власним вибором.

Пенсійні виплати можуть здійснюватися учаснику фонду або його спадкоємцю.

Вкладники недержавних пенсійних фондів (ст. 7)**

Особа, яка сплачує пенсійні внески на користь учасника фонду шляхом перерахування коштів до недержавного пенсійного фонду, є **вкладником фонду**.

Вкладником фонду може бути сам учасник фонду, подружжя, діти, батьки, роботодавець учасника фонду або професійне об'єднання, членом якого є учасник фонду.

У будь-якому пенсійному фонді його учасники можуть бути одночасно і вкладниками такого фонду.

Учасники відкритого пенсійного фонду мають право залишатися його учасниками у разі припинення здійснення пенсійних внесків на їх користь.

Накопичені пенсійні кошти є власністю учасника недержавного пенсійного фонду.

Інформація про суму накопичувальних коштів, належних кожному учаснику фонду, відображається на *індивідуальному пенсійному рахунку учасника* фонду, який ведеться в *системі персоніфікованого обліку*.

Засновники недержавних пенсійних фондів (ст. 8)**

Засновником відкритого пенсійного фонду можуть бути будь-які одна чи декілька юридичних осіб.

Засновником корпоративного пенсійного фонду може бути юридична особа - роботодавець або декілька юридичних осіб - роботодавців, до яких можуть приєднуватися роботодавці - платники.

Засновником професійного фонду можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки, або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності.

Рада недержавного пенсійного фонду (ст. 13)**

Для здійснення контролю за поточною діяльністю пенсійного фонду і вирішення основних питань його роботи утворюється *рада фонду*.

Рада фонду:

- > звітує про діяльність пенсійного фонду перед зборами засновників фонду;
- > затверджує інвестиційну декларацію та зміни до неї;
- > укладає від імені пенсійного фонду договори з адміністратором, компанією з управління активами або іншою особою, яка має право здійснювати управління активами пенсійного фонду, зберігачем, аудитором пенсійного фонду;
- > затверджує інформацію про фінансовий стан пенсійного фонду;

- > розглядає спірні питання, що виникають між пенсійним фондом та його учасниками (вкладниками).

Інвестиційна декларація (ст. 10)**

Інвестиційна декларація - документ, який визначає інвестиційну політику недержавного пенсійного фонду, основні напрями та обмеження інвестування активів недержавних пенсійних фондів.

Інвестиційна декларація пенсійного фонду розробляється і затверджується радою фонду.

Інвестиційна декларація визначає інвестиційну політику фонду. В інвестиційній декларації визначаються основні напрями інвестування пенсійних активів та обмеження інвестиційної діяльності з пенсійними активами, встановлені в межах загальних вимог та обмежень інвестиційної діяльності.

Адміністратор недержавних пенсійних фондів (ст. 21)**

Адміністратор недержавного пенсійного фонду - юридична особа, що здійснює адміністрування недержавних пенсійних фондів.

Адміністратором недержавного пенсійного фонду може бути:

- > юридична особа, яка надає професійні послуги з адміністрування недержавних пенсійних фондів;
- > юридична особа - одноосібний засновник корпоративного пенсійного фонду, який прийняв рішення про самостійне здійснення адміністрування такого фонду;
- > компанія з управління активами.

Юридична особа, яка має намір проводити діяльність з адміністрування пенсійних фондів, повинна отримати в

Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України ліцензію на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів.

Адміністратор зобов'язаний:

- > вести персоніфікований облік всіх учасників пенсійного фонду;
- > укладати пенсійні контракти від імені пенсійного фонду;
- > забезпечувати здійснення пенсійних виплат учасникам фонду;
- > надавати зберігачу розпорядження щодо перерахування грошових коштів для оплати витрат, що здійснюються за рахунок пенсійних активів;
- > надавати пенсійному фонду агентські та рекламні послуги;
- > надавати інформацію відповідно до умов договору;
- > складати звітність, вести бухгалтерський облік та подавати фінансову звітність пенсійного фонду відповідним органам виконавчої влади та раді пенсійного фонду.

Адміністратор пенсійного фонду несе відповідальність за своїми зобов'язаннями перед пенсійними фондами, з радами яких він уклав договори про адміністрування, всім майном, що належить йому на праві власності.

Відшкодування збитків, завданих адміністратором, здійснюється за рахунок його резервного фонду, а у разі недостатності фонду - за рахунок іншого майна адміністратора.

Адміністратор не має права передавати свої зобов'язання перед пенсійними фондами іншим особам.

Держава не несе відповідальності за зобов'язаннями адміністратора, адміністратор не несе відповідальності перед зобов'язаннями держави.

Ведення персоніфікованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів (ст. 25)**

Ведення персоніфікованого обліку учасників недержавних пенсійних фондів забезпечується адміністратором та передбачає ведення індивідуальних пенсійних рахунків учасників фонду.

У системі персоніфікованого обліку індивідуальний пенсійний рахунок відкривається кожному учаснику пенсійного фонду. Для ідентифікації учасника фонду в номері індивідуального пенсійного рахунку використовується ідентифікаційний номер Державного реєстру фізичних осіб - платників податків та інших обов'язкових платежів.

Система персоніфікованого обліку учасників фонду повинна містити інформацію щодо кожного учасника фонду, вкладників фонду, які здійснюють внески на користь учасника фонду, інформацію про пенсійну схему, про здійснення пенсійних внесків, про участь у розподілі інвестиційного прибутку, про пенсійні виплати.

Управління активами недержавних пенсійних фондів

Управління активами недержавних пенсійних фондів може здійснюватися такими особами:

- > компанією з управління активами;
- > банком щодо активів створеного ним корпоративного пенсійного фонду;
- > професійним адміністратором, який отримав ліцензію на провадження діяльності з управління активами.

Компанія з управління активами - юридична особа, яка провадить професійну діяльність з управління активами на підставі відповідної ліцензії на провадження такої діяльності.

Особа, що здійснює управління пенсійними активами, зобов'язана:

- > здійснювати операції щодо управління активами відповідно до інвестиційної декларації фонду;
- > подавати щороку раді фонду пропозиції щодо внесення змін до інвестиційної декларації фонду;
- > подавати звітність.

Особа, що здійснює управління активами пенсійних фондів, несе відповідальність перед пенсійним фондом за виконання своїх зобов'язань і збитки, завдані пенсійному фонду внаслідок порушення цією особою законодавства, положень інвестиційної декларації пенсійного фонду або договору про управління активами пенсійного фонду, всім майном, що належить їй на праві власності.

Збитки, завдані учасникам фонду внаслідок порушень, відшкодовуються за рахунок резервного фонду особи, що здійснює управління активами такого фонду, а у разі недостатності резервного фонду - за рахунок іншого майна цієї особи.

Зберігач пенсійного фонду (ст. 44)**

Зберігач надає свої послуги на підставі договору про обслуговування пенсійного фонду зберігачем.

Недержавний пенсійний фонд може обслуговуватися тільки одним зберігачем.

Усі операції з пенсійними активами пенсійного фонду здійснюються через зберігача. Поточні рахунки пенсійного фонду відкриваються у зберігача. Пенсійні активи пенсійного фонду в формі цінних паперів та документи, які

підтверджують право власності на пенсійні активи в інших формах, зберігаються у зберігача.

Обов'язками зберігача пенсійного фонду є:

- > відкриття та ведення рахунків пенсійного фонду;
- > приймання, передача, облік та забезпечення зберігання цінних паперів, а також документів, які підтверджують право власності на пенсійні активи в інших формах, документів, пов'язаних з формуванням та використанням пенсійних активів;

виконання розпоряджень адміністратора щодо перерахування пенсійних коштів;

виконання розпоряджень адміністратора щодо перерахування коштів для оплати послуг адміністратора, зберігача, винагороди особі, що провадить діяльність з управління активами пенсійного фонду, аудитора, оплати послуг осіб, які надають пенсійному фонду консультаційні або агентські послуги, торгівців цінними паперами та інших посередників;

- > виконання розпоряджень особи, що здійснює управління активами пенсійного фонду;

- > подання звітності;

- > виконання розпоряджень Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку щодо припинення виконання розпоряджень особи, що здійснює управління активами пенсійного фонду.

У разі виявлення порушень законодавства щодо провадження діяльності з управління активами пенсійного фонду, вчинених особою, що здійснює управління активами пенсійного фонду, зберігач письмово надає відповідну інформацію раді пенсійного фонду, адміністратору, Державній комісії з регулювання ринків

фінансових послуг України та Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку, а також особі, що вчинила це порушення.

Зберігач не може використовувати активи пенсійного фонду, які знаходяться на рахунках цього фонду, як кредитні ресурси.

Зберігач несе відповідальність за збитки, завдані ним пенсійному фонду та його учасникам внаслідок невиконання або неналежного виконання умов договору про обслуговування пенсійного фонду зберігачем, та відшкодовує їх відповідно до умов договору.

Зберігач не несе відповідальності за зобов'язаннями пенсійного фонду перед його учасниками, за зобов'язаннями осіб, що здійснюють управління активами пенсійного фонду, та адміністратора перед пенсійним фондом, крім випадків, передбачених законом.

Пенсійні активи (ст. 47-49)**

Пенсійні активи - активи пенсійного фонду, страхової організації, банківської установи, за рахунок яких здійснюються пенсійні виплати.

До складу активів пенсійного фонду належать:

- активи в грошових коштах;
- активи в цінних паперах;
- інші активи згідно законодавства. Пенсійні активи

у цінних паперах **складаються з:**

- > цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими радами відповідно до законодавства;
- > акцій та облігацій українських емітентів, що відповідно до норм законодавства пройшли лістинг та

перебувають в обігу на фондовій біржі або в торговельно-інформаційній системі, зареєстрованих у встановленому законодавством порядку, обсяги торгів на яких становлять не менше 25% від загальних обсягів торгів на організаційно оформлених ринках цінних паперів України;

- > цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано урядами іноземних держав, при цьому встановлення вимог до рейтингу зовнішнього боргу та визначення рейтингових компаній здійснюються Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку;
- > облігацій іноземних емітентів з інвестиційним рейтингом, визначеним відповідно до попереднього пункту;
- > акцій іноземних емітентів, що перебувають в обігу на організованих фондових ринках та пройшли лістинг в одній з таких фондових бірж, як Нью-Йоркська, Лондонська, Франкфуртська, або у торговельно-інформаційній системі NASDAQ. Емітент цих акцій повинен провадити свою діяльність не менше ніж протягом 10 років і бути резидентом країни.

Пенсійні активи пенсійного фонду в цінних паперах не можуть включати:

- > цінні папери, емітентами яких є зберігач, особи, що здійснюють управління пенсійними активами, адміністратор, аудитор та особи, що надають консультаційні, агентські або рекламні послуги, з якими пенсійним фондом укладено відповідні договори, та їх пов'язані особи, засновники пенсійного фонду;

- > цінні папери, які не пройшли лістинг фондової біржі або торговельно-інформаційної системи, які зареєстровані у встановленому порядку;
- > цінні папери, емітентами яких є інститути спільного інвестування, якщо інше не встановлено нормативно-правовими актами Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку;
- > векселі;
- > похідні цінні папери.

Пенсійні активи не можуть формуватися за рахунок коштів, отриманих на підставах, що суперечать законодавству.

Пенсійні активи не можуть бути предметом застави.

На пенсійні активи не може бути звернене будь-яке стягнення або застосована конфіскація, якщо вони сформовані за рахунок коштів, отриманих на підставах, що не суперечать законодавству.

Пенсійні активи, що накопичуються у пенсійному фонді, можуть бути використані виключно для цілей інвестиційної діяльності фонду, виконання зобов'язань фонду перед його учасниками та оплати витрат, пов'язаних із здійсненням недержавного пенсійного забезпечення, а саме:

- > інвестування з метою отримання доходу на користь учасників фонду;
- > виконання договорів виплати пенсії на визначений строк, укладених з учасниками фонду, та для здійснення одноразових пенсійних виплат;
- > оплати договорів страхування довічної пенсії та договорів страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду, укладених із страховою організацією;

- >оплати послуг професійного адміністратора, включаючи оплату рекламних та агентських послуг, пов'язаних з функціонуванням пенсійного фонду, та витрат на оприлюднення інформації про його діяльність;
- > сплати винагороди за надання послуг з управління активами пенсійного фонду;
- > оплати послуг зберігача;
- > оплати послуг з проведення планових аудиторських перевірок пенсійного фонду;
- > оплати послуг торгівців цінними паперами, витрат на ведення обліку та перереєстрацію прав власності на активи пенсійного фонду;
- > оплати інших послуг, на оплату яких можуть бути використані пенсійні активи.

Використання пенсійних активів для інших цілей забороняється.

Особа, що здійснює управління активами пенсійного фонду, під час провадження нею такої діяльності не має права:

- > формувати пенсійні активи за рахунок позикових (кредитних) коштів;
- > надавати майнові гарантії, забезпечені пенсійними активами, або будь-які кредити (позики) за рахунок пенсійних активів;
- > укладати угоди купівлі-продажу або міни пенсійних активів з обов'язковою умовою зворотного викупу;
- > тримати на банківських депозитних рахунках та в ощадних сертифікатах банків більш як 40 відсотків загальної вартості пенсійних активів пенсійного фонду, при цьому не більше як 10 відсотків загальної

вартості пенсійних активів в зобов'язаннях одного банку;

- > придбавати або додатково інвестувати в цінні папери одного емітента більш як 5 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- > придбавати або додатково інвестувати в цінні папери, доходи за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, більш як 50 відсотків загальної вартості активів;
- > придбавати або додатково інвестувати в цінні папери, доходи за якими гарантовано Радою міністрів Автономної Республіки Крим, та облігації місцевих позик більш як 20 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- > придбавати або додатково інвестувати в облігації підприємств, емітентами яких є резиденти України, більш як 40 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- > придбавати або додатково інвестувати в акції українських емітентів більш як 40 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- > придбавати або додатково інвестувати в цінні папери іноземних емітентів більш як 20 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- > придбавати або додатково інвестувати в іпотечні цінні папери, визначені законодавством України, більш як 40 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- > придбавати або додатково інвестувати в об'єкти нерухомості більш як 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів;

- > придбавати або додатково інвестувати в банківські метали більш як 10 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- > придбавати або додатково інвестувати в інші активи, не заборонені законодавством України, більш як 5 відсотків загальної вартості пенсійних активів;
- > емітувати будь-які боргові цінні папери та похідні цінні папери.

Пенсійні внески (ст. 50)**

Пенсійні внески до пенсійного фонду сплачуються у розмірах та порядку, встановлених пенсійним контрактом, відповідно до умов обраних пенсійних схем.

Пенсійний контракт - договір між пенсійним фондом та його вкладником, згідно з яким здійснюється недержавне пенсійне забезпечення учасника фонду за визначеною пенсійною схемою.

Пенсійна схема - документ, який визначає умови та порядок недержавного пенсійного забезпечення учасників фонду.

Рада пенсійного фонду має право встановити мінімальний розмір пенсійних внесків - 10 відсотків мінімальної заробітної плати у розрахунку на один місяць.

Максимальний розмір пенсійних внесків за пенсійними схемами недержавного пенсійного забезпечення не обмежується.

Пенсійні внески сплачуються лише у національній валюті України шляхом готівкових або безготівкових розрахунків. Юридичні особи сплачують пенсійні внески лише у безготівковій формі.

Пенсійні внески сплачуються шляхом зарахування відповідних грошових сум на поточні рахунки пенсійного фонду у зберігача.

Прибуток (збиток) від інвестування активів пенсійного фонду (ст. 51)**

Сукупний прибуток (збиток) від інвестування активів пенсійного фонду складається з:

- прибутку (збитку) від здійснення операцій з активами пенсійного фонду;

- пасивних доходів, отриманих на активи пенсійного фонду (відсотки, які нараховуються та виплачуються на грошові кошти, розміщені на депозитних банківських рахунках, прибуток, який отримується на активи пенсійного фонду, розміщені у цінні папери, тощо).

Розподіл прибутку (збитку) між учасниками фонду здійснюється пропорційно сумах, відображеним на їх індивідуальних пенсійних рахунках, на дату здійснення розподілу.

Облік належних учасникам фонду часток прибутку (збитку) здійснюється адміністратором на індивідуальних пенсійних рахунках.

Встановлення мінімально гарантованої норми прибутку за будь-якою пенсійною схемою забороняється.

Договір про управління активами пенсійного фонду може включати зобов'язання особи, яка здійснює управління активами пенсійного фонду, щодо забезпечення мінімальної доходності на рівні офіційного курсу інфляції.

Облік прибутку (збитку) та його розподіл між учасниками фонду здійснюються адміністратором не рідше ніж один раз на місяць.

У разі, коли за висновком органів державної влади, які здійснюють нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення, річний прибуток пенсійного фонду визнаний неприйнятно низьким порівняно з середніми ринковими показниками або середніми річними

прибутками інших пенсійних фондів, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України зобов'язана:

- рекомендувати раді пенсійного фонду розглянути питання щодо внесення змін до інвестиційної декларації фонду, заміни особи, що здійснює управління активами такого пенсійного фонду, або щодо здійснення заходів для забезпечення дотримання належного рівня інвестиційного прибутку;

- повідомити про це Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку.

Звітність у сфері недержавного пенсійного забезпечення (ст. 58)**

Адміністратор щоквартально подає звітність:

- Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України;

- радам пенсійних фондів, з якими він уклав договори про адміністрування пенсійних фондів.

У разі погіршення фінансового стану пенсійного фонду Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України може встановлювати іншу періодичність подання звітності адміністратором, але не частіше одного разу на тиждень. Критерії оцінки фінансового стану пенсійного фонду встановлюються Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Особи, що здійснюють управління активами пенсійних фондів, подають звітність про управління активами:

- Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку – щодо всіх пенсійних фондів, управління активами яких здійснювалося цією особою протягом звітного періоду;

- Радам пенсійних фондів, з якими укладено договори про управління активами відповідних

пенсійних фондів, та адміністраторам таких пенсійних фондів – щодо управління активами цих пенсійних фондів.

Зберігач подає звітність:

- Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку – щодо обслуговування всіх пенсійних фондів, яке здійснювалося цим зберігачем протягом звітного періоду;

- Радам пенсійних фондів, з якими укладено договори про обслуговування пенсійних фондів зберігачем, та адміністраторам таких фондів – щодо обслуговування цих пенсійних фондів.

Страхові організації, що надають послуги з недержавного пенсійного забезпечення, подають звітність з недержавного пенсійного забезпечення Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, фізичним та юридичним особам, з якими укладені відповідні договори.

Банківські установи, які надають послуги з недержавного пенсійного забезпечення, подають звітність щодо цієї діяльності в порядку, встановленому Національним банком України.

Договорами, укладеними радою пенсійного фонду з адміністратором, особами, які здійснюють управління активами, та зберігачем, може передбачатися надання додаткової інформації.

Адміністратор зобов'язаний один раз на рік безоплатно надавати кожному учаснику пенсійного фонду виписку з індивідуального пенсійного рахунку, а також надавати виписки з індивідуального пенсійного рахунку на письмовий запит учасника фонду за плату, крім випадків, коли ця інформація необхідна учаснику фонду для укладення договору страхування довічної пенсії або договору про виплату пенсії на визначений строк.

Для учасників фонду, які отримують пенсійні виплати з пенсійного фонду, додатково безоплатно надається інформація про загальний обсяг і розмір щомісячних виплат та залишку на індивідуальному пенсійному рахунку.

Оприлюднення інформації у сфері недержавного пенсійного забезпечення (ст. 53)**

Недержавні пенсійні фонди, страхові організації та банківські установи, які надають послуги з недержавного пенсійного забезпечення, інформують громадськість про здійснювану ними діяльність з недержавного пенсійного забезпечення шляхом оприлюднення інформації.

Оприлюднення інформації здійснюється шляхом опублікування її в друкованих та електронних засобах масової інформації.

Інформація, що підлягає оприлюдненню не є конфіденційною.

Не підлягає розголошенню та оприлюдненню (є конфіденційною) інформація:

- про пенсійні внески, пенсійні виплати та інвестиційний прибуток (збиток), що обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку учасника пенсійного фонду;
- з пенсійних депозитних рахунків фізичної особи;
- про умови та стан виконання договорів страхування довічної пенсії.

Пенсійний контракт (ст. 55)**

Пенсійний контракт є договором між пенсійним фондом та його вкладником, який укладається від імені пенсійного фонду його адміністратором та згідно з яким здійснюється недержавне пенсійне забезпечення учасника або декількох учасників фонду за рахунок пенсійних внесків такого вкладника.

Кожен вкладник фонду може укласти один або декілька пенсійних контрактів з адміністратором одного чи декількох пенсійних фондів.

Вкладник фонду, який є учасником фонду, має право в односторонньому порядку розірвати пенсійний контракт, який укладено з ним особисто, або вимагати зміни його умов.

У разі розірвання пенсійного контракту таким вкладником він повинен укласти новий пенсійний контракт щодо участі в іншому пенсійному фонді, або укласти договір зі страховою організацією, або відкрити в банку пенсійний депозитний рахунок. При цьому пенсійні кошти вкладника фонду, який є учасником фонду, передаються за його рахунок до іншої фінансової установи, яка надає послуги з недержавного пенсійного забезпечення, в сумі, що обліковується на його індивідуальному пенсійному рахунку в пенсійному фонді і складається з пенсійних внесків, зроблених таким вкладником, та розподіленого на суму цих внесків інвестиційного прибутку (збитку), зменшених на суму витрат, пов'язаних з перерахуванням таких пенсійних коштів.

У разі припинення трудових відносин з роботодавцем-засновником або роботодавцем-платником корпоративного пенсійного фонду його учасник зобов'язаний розірвати пенсійний контракт з таким фондом та може укласти новий пенсійний контракт з адміністратором будь-якого іншого фонду, або укласти договір зі страховою організацією, або відкрити в банку пенсійний депозитний рахунок.

Пенсійний контракт укладається в письмовій формі щонайменше у трьох примірниках.

Разом з примірником пенсійного контракту адміністратор повинен надати вкладнику та учаснику фонду:

-пам'ятку з роз'ясненнями основних положень пенсійного контракту;

-копію зазначеної в пенсійному контракті пенсійної схеми;

-витяг з основних положень статуту пенсійного фонду та (або) на вимогу вкладника фонду - копію статуту пенсійного фонду.

Пенсійні схеми (ст. 59)**

Умови та порядок недержавного пенсійного забезпечення, що здійснюється пенсійними фондами, визначаються *пенсійними схемами*.

Пенсійний фонд може використовувати кілька пенсійних схем.

Пенсійна схема повинна відображати:

- > опис всіх видів та умов здійснення пенсійних виплат;
- > порядок визначення розміру пенсійних виплат;
- > строк, протягом якого здійснюються пенсійні виплати, та порядок їх здійснення;
- > порядок та строки сплати пенсійних внесків, у тому числі можливість їх зміни за умовами пенсійного контракту;
- > умови та порядок участі у пенсійній схемі;
- > права та обов'язки вкладника, учасника фонду за даною пенсійною схемою;
- > інші умови, що не суперечать законодавству.

Вкладники фонду мають право вільного вибору пенсійної схеми, якщо інше не передбачено законодавством, а також мають право на заміну пенсійної схеми, але не частіше одного разу на 6 місяців.

Пенсійні виплати недержавних пенсійних фондів. Види пенсійних виплат (ст. 60)**

Пенсійні фонди можуть здійснювати такі види пенсійних виплат:

- пенсія на визначений строк;
- одноразова пенсійна виплата.

Розміри пенсійних виплат визначаються виходячи з сум пенсійних коштів, що обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку учасника фонду, тривалості виплати та формули розрахунку величини пенсії на визначений строк.

Пенсійні виплати здійснюються у грошовій формі в національній валюті України.

Умови та строки здійснення пенсійних виплат пенсійними фондами (ст. 61)**

Підставами для здійснення пенсійних виплат пенсійними фондами є:

- > досягнення учасником пенсійного віку;
- > визнання учасника фонду інвалідом;
- > медично підтверджений критичний стан здоров'я (онкозахворювання, інсульт тощо) учасника фонду;
- > виїзд учасника фонду на постійне проживання за межі України;
- > смерть учасника фонду.

Пенсійний вік, після досягнення якого учасник фонду має право на отримання пенсійної виплати, визначається за заявою учасника фонду, крім випадків, коли пенсійний вік визначається пенсійним контрактом відповідно до закону, що встановлює обов'язковість відрахувань на недержавне пенсійне забезпечення для окремих категорій громадян.

Пенсійний вік, що визначається учасником фонду, може бути меншим або більшим від пенсійного віку, який надає

право на пенсію за загальнообов'язковим державним пенсійним страхуванням, але не більше ніж на 10 років.

Порядок укладення та оплати договору страхування довічної пенсії за рахунок пенсійних коштів учасника фонду (ст. 62**)

Довічні пенсії (довічні ануїтети) виплачуються учасникам фондів страховими організаціями, з якими ці учасники уклали договір страхування довічної пенсії, за рахунок грошових коштів, перерахованих страховій організації.

Ануїтет – періодичні пенсійні виплати, які здійснюються з установленими інтервалами часу до того моменту, поки не настане певна подія, визначена у відповідному договорі.

Договір страхування довічної пенсії укладається між учасником фонду та страховою організацією згідно із законодавством про страхування після настання пенсійного віку, визначеного учасником фонду.

Для укладення договору страхування довічної пенсії учасник фонду подає страховій організації довідку адміністратора про обсяг належних йому пенсійних коштів.

Учасник фонду повідомляє адміністратора про обрану ним страхову організацію та подає письмову заяву про перерахування до цієї страхової організації належних йому пенсійних коштів. Учасник фонду має право перерахувати до страхової організації свої пенсійні кошти повністю або частково.

Страхова організація розраховує розмір довічної пенсії, на основі актуарних розрахунків згідно з сумою, що визначена особою, яка укладає договір, та довідкою, виданою адміністратором пенсійного фонду, про наявність у такої особи цієї суми пенсійних коштів.

У разі, коли сума пенсійних коштів, що підлягає перерахуванню страховій організації, не досягає розміру мінімальної суми пенсійних накопичень, учасник фонду (а в разі його смерті – спадкоємці) має право отримати належні йому пенсійні кошти як одноразову пенсійну виплату.

Пенсія на визначений строк (ст. 63)**

Пенсія на визначений строк – пенсійні виплати, що здійснюються періодично протягом визначеного строку та у порядку і випадках, що визначаються законодавством.

Виплата пенсії на визначений строк здійснюється адміністратором пенсійного фонду:

- за бажанням учасника фонду, який має право на отримання пенсійних виплат відповідно до його заяви;
- на вимогу учасника фонду.

Пенсія на визначений строк розраховується виходячи зі строку не менш як десять років від початку здійснення першої виплати.

Для отримання пенсії на визначений строк учасник фонду подає адміністратору заяву.

На початку кожного фінансового року особі, яка отримує пенсію на визначений строк, обов'язково надається інформація про:

- суму пенсійних коштів, яка обліковувалася на індивідуальному пенсійному рахунку, сплачені протягом цього року пенсійні внески та розподілений інвестиційний прибуток;
- обсяг здійснених пенсійних виплат за рахунок пенсійних коштів, що обліковуються на її індивідуальному пенсійному рахунку; суму вартості послуг, сплачену протягом попереднього фінансового року.

Пенсійна виплата, що здійснюється одноразово (ст. 65)**

Пенсійна виплата може здійснюватися *одноразово* на вимогу учасника фонду в разі:

- > медично підтвердженого критичного стану здоров'я (онкозахворювання, інсульт тощо) або настання інвалідності учасника фонду;
- > коли сума належних учаснику фонду пенсійних коштів на дату настання пенсійного віку учасника не досягає мінімального розміру суми пенсійних накопичень;
- > виїзду учасника фонду на постійне місце проживання за межі України.

Успадкування пенсійних активів (ст. 66)**

Пенсійні кошти, накопичені за час перебування у шлюбі одним із подружжя у пенсійному фонді, страховій організації чи на пенсійному депозитному рахунку, є спільним майном подружжя, якщо інше не передбачено шлюбним контрактом. У разі розподілу пенсійних коштів у зв'язку з розірванням шлюбу кожна із сторін визначає відповідно пенсійний фонд, страхову організацію чи банківську установу, яка має право на відкриття пенсійного депозитного рахунку, для передачі належної їй частини пенсійних коштів та повідомити про це адміністратора, страхову організацію та банківську установу, з яких передаються пенсійні кошти.

Пенсійні кошти успадковуються особою, яка є спадкоємцем власника таких коштів згідно з цивільним законодавством України.

Успадковані пенсійні кошти виплачуються спадкоємцям як одноразова пенсійна виплата.

Державний нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення (ст. 67)**

Держава гарантує дотримання законодавства з метою захисту майнових прав і законних інтересів учасників недержавного пенсійного забезпечення шляхом здійснення нагляду та контролю відповідними державними органами.

Державний нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення - за діяльністю недержавних пенсійних фондів, страхових організацій та банківських установ - здійснює **Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг**.

Державний нагляд та контроль за діяльністю осіб, що здійснюють управління активами пенсійних фондів та зберігачів здійснюється **Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку**.

Контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції у сфері недержавного пенсійного забезпечення здійснює **Антимонопольний комітет України**.

Рішення органів, що здійснюють державний нагляд та контроль у сфері недержавного пенсійного забезпечення, прийняті відповідно до компетенції цих органів, є обов'язковими для виконання пенсійними фондами, адміністраторами, особами, що здійснюють управління активами, зберігачами, страховими організаціями, банківськими установами, що відкривають пенсійні депозитні рахунки.

Органи, які здійснюють державний нагляд та контроль за діяльністю у сфері недержавного пенсійного забезпечення, зобов'язані:

- > надавати один одному інформацію, яка є необхідною для здійснення ними регулювання в сфері недержавного пенсійного забезпечення, та необхідні консультації;

- > оприлюднювати перелік юридичних осіб, які провадять діяльність у сфері недержавного пенсійного забезпечення;
- > здійснювати інші дії з координації своєї діяльності, у тому числі спільні перевірки осіб, що надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

У разі виявлення фактів неналежного виконання зобов'язань особами, що здійснюють управління пенсійними активами та зберігачем, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України повинна повідомити про це Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку і порушити, у разі необхідності, питання про застосування санкцій. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку після отримання такого повідомлення зобов'язана поінформувати Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України про вжиті заходи.

У разі неналежного виконання зобов'язань банківською установою, що відкриває пенсійні депозитні рахунки, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України повинна повідомити про це Національний банк України і порушити, у разі необхідності, питання про застосування санкцій. Національний банк України після отримання такого повідомлення зобов'язаний поінформувати Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України про вжиті заходи.

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України повинна вживати заходів щодо захисту прав учасників недержавного пенсійного забезпечення, в тому числі шляхом подання позову до суду в інтересах таких осіб, якщо їх права порушуються будь-якими особами, підприємствами, установами, організаціями, включаючи органи державної влади та органи місцевого самоврядування.

Чим раніше ти подбаєш про майбутню пенсію, тим краще

Перевагою системи добровільного пенсійного забезпечення є нарахування складного проценту по заощадженнях.

Складний процент означає, що фінансова установа нараховує процент (інвестиційний дохід) як на внески, так і на вже отриманий інвестиційний дохід.

Навіть незначні, але регулярні внески у **молодому віці** дають в результаті суттєві пенсійні заощадження. А якщо врахувати й податкові пільги, які передбачені законодавством, то величина заощаджень буде ще більшою.

НАСЛІДКИ ПІЛЬГОВОГО ОПОДАТКУВАННЯ І СКЛАДНИЙ ВІДСОТОК

- АНДРІЙ СПЛАЧУЄ ПЕНСІЙНІ ВНЕСКИ ЗА СТАВКОЮ 5%, ПОЧИНАЮЧИ З 25 РОКІВ. ВАСИЛЬ СПЛАЧУЄ ВНЕСКИ ЗА СТАВКОЮ 10% ВІД ЗАРОБІТКУ ВАСИЛЯ, АЛЕ ПОЧИНАЮЧИ З 45 РОКІВ. ОБИДВА ВИХОДЯТЬ НА ПЕНСІЮ У 65 РОКІВ
- ВОНИ ОБИДВА СПЛАЧУЮТЬ ОДНАКОВУ ЗАГАЛЬНУ СУМУ ВНЕСКУ, АЛЕ ЗАВДЯКИ ТОМУ, ЩО АНДРІЙ ПОЧАВ СПЛАЧУВАТИ ВНЕСКИ У 25 РОКІВ, ВІН ОТРИМАЄ У 65 РОКІВ ПЕНСІЮ ПРИНАЙМНІ НА 15% ВИЩУ, ВНАСЛІДОК ЗАСТОСУВАННЯ СКЛАДНОГО ВІДСОТКУ

Яку пенсію я міг би отримати?

Міжнародне регулювання пенсійного забезпечення ***Організація Об'єднаних Націй***

У Загальній Декларації прав людини визначено право кожної людини на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини.

Міжнародна Організація Праці

Пенсійне забезпечення, у рамках системи соціального забезпечення, регулюється міжнародними конвенціями Міжнародної Організації Праці, які є набором певних критеріїв для внесення змін до національного законодавства.

Конвенція МОП №102, прийнята 28 червня 1952 року, визначає дев'ять видів соціального забезпечення, які включають пенсії по старості, у випадку втрати годувальника, по інвалідності (внаслідок загального захворювання), у зв'язку із нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням, допомога по хворобі, по вагітності та пологам, по безробіттю, сімейна допомога та медична допомога.

Держави, що ратифікували Конвенцію №102, беруть на себе зобов'язання включити її положення до своїх законодавчих актів та мати як мінімум три види пенсій із сукупності всіх видів пенсій та допомоги по безробіттю. Держави також зобов'язуються у відповідних випадках встановити норми мінімального охоплення певної частини населення, мінімальні розміри пенсій, допомог та медичної допомоги.

Світовий Банк

Узагальнивши світовий досвід в області пенсійного забезпечення, Світовий Банк у 1994 році запропонував свою концепцію реформування пенсійного забезпечення, у рамках якої рекомендувалося створити три рівня:

- > перший рівень із обов'язковою участю, який є об'єктивним продовженням існуючої державної перерозподільчої системи, та за рахунок якого буде здійснюватися виплата пенсій особам, що завершили трудову діяльність, а також тим, хто вийде на пенсію у найближчі декілька років;
- > другий накопичувальний рівень з обов'язковою участю, при якій відбувається процес реальних накопичень та інвестування накопичень;
- > третій рівень із добровільною участю за рахунок додаткових накопичень населення.

Концепція Світового Банку є ядром реформ пенсійного забезпечення, що відбуваються, визнаною у світі оптимальною моделлю, що вказує загальні напрями пенсійної реформи, суть якої полягає у запровадженні до пенсійної системи другого, накопичувального рівня із обов'язковою участю. Світовий Банк на сьогоднішній день реалізував 29 проектів по пенсійній реформі у різних країнах світу. Метою концепції Світового Банку є забезпечення фінансової стабільності систем пенсійного забезпечення.

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

		Пен сій ий вік	Достроковий вихід на пенсію	Умови призначення пенсій за віком	Порядок обчислення пенсій у солідарній системі
Україна	2001	60 років для чоловіків та 55 років для жінок	Зберігається для осіб, які працювали за шкідливих для здоров'я умов	Призначаються особам, що досягли пенсійного віку та за наявності страхового стажу не менше п'яти років	Визначатиметься за формулою, яка враховує: тривалість страхового стажу; заробіток, з якого сплачено страхові внески до Пенсійного фонду; індивідуальний коефіцієнт заробітку (доходу); середню заробітну плату в Україні за рік, що передує року звернення за призначенням пенсії
Естонія	1998	До 2016 року піднімуть до 63 років для чоловіків і жінок	Дозволяють тільки тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов	Щонайменше 15 років стажу для отримання повного розміру пенсії	До пенсії фіксованого розміру за кожний рік стажу додають 6,4% такої пенсії. Мінімальний період для обчислення- 15 років
Естонія	1997	Підвищили до 63 років для чоловіків і до 58 років- для жінок	Дозволяють тільки тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов	Щонайменше 6 місяців стажу станом на 1 січня 1998 року- для отримання пенсії із солідарної системи	Пенсія становить 60% середнього заробітку за умови 25-річного стажу (для чоловіків) або 20-річного стажу (для жінок). За кожний додатковий рік стажу пенсію збільшують на 1% середнього заробітку. Максимальний розмір пенсії- 75% заробітку. До стажу зараховують тільки період до 1 січня 1998 року
Польща	1998	Підвищили до 65 років для чоловіків і до 60 років- для жінок	Дозволяють усім працівникам, але розмір пенсії не зменшується тільки для тих осіб, які мають 25 років стажу	Щонайменше 25 років стажу- для отримання повного розміру пенсії	Підставою для обчислення пенсії є умовно-накопичувальні рахунки, зараховані на ці рахунки внески індексують відповідно до зростання заробітної платні в економіці та підвищення темпів інфляції

Словенія		Підвищили до 65 років для чоловіків і до 60 років- для жінок	Дозволяють тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов і мають не менше ніж 20 років стажу	Щонайменше 15 років стажу	Базою для обчислення пенсії є 10 років з найкращими доходами, починаючи з 1970 року. Для чоловіків розмір пенсії становить 35% заробітку за 15 років стажу і 2% за кожний додатковий рік, але загалом- не більше ніж 85%
Угорщина		Підвищили до 62 років для чоловіків і жінок	Дозволяють тільки тим особам, які працювали за шкідливих для здоров'я умов	Щонайменше 20 років стажу- для отримання повного розміру пенсії. Мінімум 15 років стажу- для отримання часткової пенсії із солідарної системи	Пенсія становить 53% середнього заробітку за умови 20-річного стажу. Протягом наступних 5 років за кожний рік додають 2% середнього заробітку, протягом наступних 4 років- 1,5%, протягом усіх наступних років- 0,5%
Чехія		Поступово підвищують до 62 років для чоловіків і до 57-61 років- для жінок	Тим особам, які мають 25 років стажу, дозволяють виходити на пенсію на 3 роки раніше. Розмір пенсії зменшується на 1% за кожний квартал, що передує досягненню пенсійного віку	Щонайменше 15 років стажу за досягнення 65-річного віку або 25 років стажу за досягнення пенсійного віку	До пенсії фіксованого розміру за кожний страховий рік додають 1,5% скоригованого заробітку протягом останніх 14 років (кількість років для обчислення такого заробітку збільшуватиметься кожного року на одиницю до досягнення 30-річного страхового стажу)

СЛОВНИК ТЕРМІНІВ

Основні поняття та терміни відповідно до законодавства про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування

Пенсія – щомісячна пенсійна виплата в солідарній системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, яку отримує застрахована особа в разі досягнення пенсійного віку чи визнання її інвалідом.

Пенсіонер – особа, яка отримує пенсію, довічну пенсію, або члени її сім'ї, які отримують пенсію в разі смерті цієї особи.

Солідарна пенсійна система – перший рівень системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах солідарності і субсидування та здійснення виплати пенсій і надання соціальних послуг за рахунок коштів Пенсійного фонду.

Пенсійний фонд – орган, який здійснює керівництво та управління солідарною системою, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та підготовляє документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій.

Страховальники – роботодавці та інші особи, які сплачують внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Застрахована особа – фізична особа, яка підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню і сплачує (сплачувала) та/або за яку сплачуються чи сплачувалися страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Страхові внески – кошти, сплачені на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування.

Персоніфікований облік у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування – організація та ведення обліку відомостей про застраховану особу.

Пенсія за віком – особи мають право на призначення пенсії за віком після досягнення чоловіками 60 років, жінками – 55 років та за наявності страхового стажу не менше п'яти років.

Страховий стаж – період, протягом якого особа підлягала державному соціальному страхуванню згідно із законодавством, що діяло раніше, або підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню згідно з новим законодавством та за який сплачено страхові внески.

Пенсія по інвалідності – призначається в разі настання інвалідності, що спричинила повну або часткову втрату працездатності внаслідок загального захворювання (в тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства).

Пенсія по втраті годувальника – призначається непрацездатним членам сім'ї померлого годувальника, які були на його утриманні.

Накопичувальна система пенсійного страхування – другий рівень системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, що базується на засадах накопичення коштів застрахованих осіб у Накопичувальному фонді та здійснення фінансування витрат на оплату договорів страхування довічних пенсій і одноразових виплат.

Накопичувальний фонд – цільовий позабюджетний фонд, який акумулює страхові внески застрахованих осіб, що обліковуються на накопичувальних пенсійних рахунках та інвестуються з метою отримання інвестиційного доходу на користь застрахованих осіб, пенсійні активи якого

використовуються для оплати договорів страхування довічних пенсій або одноразових виплат застрахованим особам або членам їх сімей чи спадкоємцям.

Довічна пенсія – (з коштів Накопичувального фонду) пенсійна виплата, сума якої визначається в договорі страхування довічної пенсії та сплачується у визначеному законом порядку застрахованій особі після досягнення нею пенсійного віку або членам її сім'ї чи спадкоємцям.

Довічна пенсія з установленим періодом – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, але не менше ніж протягом десяти років з дня її призначення.

Довічна обумовлена пенсія – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера.

Довічна пенсія подружжя – щомісячна виплата, яка здійснюється протягом життя пенсіонера, а після його смерті – його чоловіку (дружині), який (яка) досягли пенсійного віку, протягом їх життя.

Одноразова виплата – пенсійна виплата, що здійснюється в разі досягнення застрахованою особою пенсійного віку за рахунок коштів Накопичувального фонду.

Пенсійні активи Накопичувального фонду – грошові кошти, цінні папери, майнові права та зобов'язання щодо них, які сформовані в Накопичувальному фонді.

Компанія з управління активами – юридична особа, яка здійснює управління активами на підставі ліцензії про провадження професійної діяльності з управління активами в частині управління пенсійними активами.

Зберігач - банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та відповідає вимогам законодавства щодо зберігання та обслуговування коштів Накопичувального фонду.

Рада Накопичувального фонду – вищий колегіальний орган управління накопичувальною системою загальнообов’язкового державного пенсійного страхування.

Інвестиційний дохід – різниця між сумою сукупного інвестиційного доходу, отриманого від інвестування пенсійних активів, та сумою адміністративних видатків, пов’язаних з їх управлінням.

Основні поняття та терміни відповідно до законодавства про недержавне пенсійне забезпечення

Система недержавного пенсійного забезпечення – третій рівень, складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов’язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

Учасник недержавного пенсійного забезпечення – фізична особа, на користь якої сплачуються пенсійні внески до пенсійного фонду, страхової організації або на пенсійний депозитний рахунок до банківської установи і яка має право на недержавне пенсійне забезпечення, визначених пенсійним контрактом, договором страхування або договором про відкриття пенсійного депозитного рахунку.

Недержавний пенсійний фонд – юридична особа, що має статус неприбуткової організації, функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює виплати учасникам зазначеного фонду.

Відкритий пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, учасниками якого можуть бути будь-які фізичні особи незалежно від місця та характеру роботи.

Корпоративний пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, засновником якого є юридична особа – роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців та до якого можуть приєднуватися роботодавці-платники. Учасниками цього фонду можуть бути виключно фізичні особи, які перебувають (перебували) у трудових відносинах з роботодавцями-засновниками та роботодавцями-платниками цього фонду.

Професійний пенсійний фонд – недержавний пенсійний фонд, засновником якого можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки, або фізичні особи, пов'язані за видом їх професійної діяльності.

Учасник недержавного пенсійного фонду – фізична особа, на користь якої сплачуються пенсійні внески до недержавного пенсійного фонду.

Вкладник недержавного пенсійного фонду – особа, яка сплачує пенсійні внески на користь учасника шляхом перерахування грошових коштів до недержавного пенсійного фонду відповідно до умов контракту.

Індивідуальний пенсійний рахунок – персоніфікований рахунок учасника пенсійного фонду, який ведеться в системі персоніфікованого обліку з метою обліку накопичених на користь учасника пенсійних коштів.

Система персоніфікованого обліку – збирання, оброблення, систематизація та зберігання передбаченої законодавством інформації про учасників недержавного пенсійного забезпечення, відомостей про визначення їх прав на пенсійні виплати за рахунок коштів, накопичених на їх користь, а також для обчислення розміру виплат.

Адміністратор недержавного пенсійного фонду – юридична особа, що здійснює адміністрування недержавних пенсійних фондів.

Компанія з управління активами – юридична особа, яка провадить професійну діяльність з управління активами на підставі відповідної ліцензії на провадження такої діяльності.

Пенсійні активи – активи пенсійного фонду, страхової організації, банківської установи, за рахунок яких здійснюються пенсійні виплати.

Інвестиційна декларація – документ, який визначає інвестиційну політику недержавного пенсійного фонду, основні напрями та обмеження інвестування активів недержавних пенсійних фондів.

Пенсійний контракт – договір між пенсійним фондом та його вкладником, згідно з яким здійснюється недержавне пенсійне забезпечення учасника фонду за визначеною схемою.

Пенсійна схема – документ, який визначає умови та порядок недержавного пенсійного забезпечення учасників фонду.

Ануїтет – періодичні пенсійні виплати, які здійснюються з установленими інтервалами часу до моменту, поки не настане певна подія, визначена у відповідному договорі.

Пенсія на визначений строк – пенсійні виплати, що здійснюються періодично протягом визначеного строку.

Одноразова пенсійна виплата – пенсійна виплата, що здійснюється одноразово у порядку та випадках, визначених законодавством.